VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 13.1.2023 HE 299/2022 vp – lakiesitys sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta

Vammaisfoorumin edustajana

Taina Kölhi, juristi (ON, VTM), Näkövammaisten liitto ry

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Vammaisfoorumin yleiset kommentit

- Palveluntuottajatietojen keskittäminen yhteen rekisteriin ja palvelunjärjestäjän, -tuottajan ja valvontaviranomaisen välisen yhteistyön edistäminen on kannatettavaa.
- Asiakas- ja potilasturvallisuuden rinnalla tavoitteena on oltava sote-palvelujen **laadukas ja lainmukainen** toteuttaminen, ja asiakkaan ja potilaan **perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen** osana näitä kaikkia.
- Palveluntuottajien toimittamiin tietoihin perustuva rekisteröinti ei ole riittävää – vähintään Valviran ammattihenkilörekisterin valvontamerkinnät tulisi tarkistaa rekisteröinnin yhteydessä.
- Valvonnan tulee painottua ennakolliseen valvontaan ja ohjaukseen.

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Vammaisfoorumin yleiset kommentit

- Omavalvonta edellyttää ohjausta, koulutusta ja valvontaa.
- Palveluntuottajan laajempi raportointivelvollisuus valvontaviranomaisille.
- Asiakkaiden, potilaiden, läheisten ja edustajien osallisuus ja systemaattinen palaute sekä tietoisuus oikeusturvakeinoista.
- Omavalvontasuunnitelman lisäksi kriisi- ja valmiustilannesuunnitelma sekä itsemääräämisoikeuden tukemisen suunnitelma.
- **Valvontaviranomaisten resurssien lisääminen** on välttämätöntä.

Soveltamisala ja rikostaustan tarkistaminen

- 2 § ja 28 §: rikosrekisteriotteen tarkastamisoikeus ulotettava myös työnantajamallilla järjestettyyn henkilökohtaiseen apuun (VPL 8.2 § 1 k) ja tarkastamisvelvollisuus myös aikuisten asiakkaiden toimeksiantosopimusperustaiseen perhehoitoon ja SHL:n 14.1.14 § mukaisiin palveluihin, kuten tukihenkilöpalveluihin.
- Henkilökohtaisen avun riskit: yksintyöskentely, työvoimapula, riippuvuus
- Perhehoitoa ja SHL:n 14.1.14 §:n palveluita käyttävät usein erityistä tukea tarvitsevat (SHL 3.1 §), mm. kognitiivisesti vammaiset henkilöt, joiden kommunikaation ja sosiaaliseen vuorovaikutuksen kyvyt voivat olla heikentyneet ja jotka ovat erityisen alttiita kaltoinkohtelulle ja hyväksikäytölle.

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Erityistä tukea tarvitsevat ja haavoittuvassa asemassa olevat asiakkaat

- 20 §: Ennakkotarkastus on välttämätön palveluissa, joissa on erityisiä palvelujen laadun, turvallisuuden, perus- ja ihmisoikeuksien laiminlyönnin ja kaltoinkohtelun riskejä, mm. kehitysvammahuollon asumispalvelut, lastensuojelulaitokset ja ammatillinen perhehoito.
- 25 §: Asiakas- tai potilasturvallisuutta myös lievemmin kuin olennaisesti vaarantavat epäkohdat ja puutteet on vaadittava korjaamaan välittömästi ko. palveluissa.
- 33 §, 35 § ja 36: Valvonnassa priorisoitava ko. palveluja, eivätkä etäyhteyden käyttö tai etukäteisilmoitukset sovellu tarkastus-, ohjaus- ja arviointikäynteihin näissä palveluissa.

VAMMAISFOORUMI
Vammaisjärjestöjen yhteinen ääni

Laiminlyöntien hyvitys ja sanktiot

- 25 § ohjaa palvelunjärjestäjää sopimusrikkomustilanteissa palveluntuottajan korvauksen alentamiseen, maksamisesta pidättymiseen tai sopimuksen irtisanomiseen tai purkamiseen.
- Asiakkaalla tai potilaalla, joka ei ole saanut palvelua tai on saanut laadultaan huonoa palvelua, tulee olla oikeus saada hyvitystä kuten YVV voi esittää hyvitystä syrjinnän kohteeksi joutuneelle tai EOA oikeudenloukkauksen kokeneelle -> tarvitaan laiminlyöntimaksu.
- Palvelunjärjestäjään tulee lisäksi kohdistaa 39 §:n mukainen tai muu taloudellinen sanktio myös silloin, kun tämä ei myönnä tai järjestä vastuulleen kuuluvaa palvelua tai ei HL 23.1 §:n ja HOL 122.2 § mukaisesti viivyttelemättä toimeenpane tuomioistuimen päätöstä(EOAK/4937/2021).